

Bezproblémové rýmovačky o lásce vystřídaly texty, které zachycovaly některé oblasti každodenního života v tak poetickém vidění, jakého je schopné pouze umění. Z třímínuskladbám a k albům, jež za pochodu posouvaly hranice populární hudby.

Nástup Beatles a dalších britských kapel načas ovládl i americkou hudební scénu, stejně tak jako předtím celou Evropu, ČSSR nevyjímaje. Pro mnoho českých fanoušků byla právě britská hudební invaze nejinspirativnějším obdobím, v němž rockové hudbě mnohdy nadobro propadli. Byl to důležitý milník a přišel pro Ameriku v pravý čas, v období, kdy rock slábl a začal se odklánět od svých kořenů a nebezpečně přichylovat k hlavnímu proudu pop music. Anglické skupiny znovu připomněly jeden z hlavních hudebních zdrojů – rhythm & blues a vrátily rock zpět ke svým kořenům. Kapely jako Rolling Stones, Yardbirds, Manfred Mann, Animals, Spencer Davis Group či The Who se brzy dopracovaly k osobitému stylu vlastních písní (podobnému chicagské formě R&B), jimiž uchvátily postupně celý svět. Britská hudba byla v celých USA přijímána s nadšením (snad kromě skupin, jimž konkurovala) a britská móda rovněž ovlivnila teenagery po celých Spojených státech. Společnost v USA však byla přece jen jiná, mnohem konzervativnější než v Británii. Dlouhé vlasy, stejně jako minisukně šokovaly. Mick Jagger ze skupiny Rolling Stones vzpomínal, jak na něho a ostatní členy kapely byla povolána policie, protože se prý koupou v bazénu bez podprsenek. Zděšení policistů, poté co poznali, že se nejedná o ženy, ale dlouhovlasé muže, bylo prý nepopsatelné.¹¹³

Daleko tvrdší střet s konzervativním prostředím Spojených států poznala skupina Beatles a především John Len-

non, když na jedné tiskovce prohlásil, že Beatles jsou populárnější než Ježíš. Ač tato zcela jistě nepromyšlená věta měla směřovat především ke svobodě umění nespoutaného jakýmkoli náboženstvím, nebyla v tomto kontextu pochopena a vyvolala v USA hysterické a svým způsobem neadekvátní reakce, kdy byly na hranicích severoamerických měst páleny fotografie a desky této liverpoolské skupiny. Do budoucna však právě tento incident podle mnohých odklonil Johna Lennona z cesty „pouhého“ muzikanta a „baviče davů“ k angažovanému a revoltujícímu umění.

DLOUHÉ LÉTO „KVĚTINOVÝCH DĚTÍ“ (1965–1971)

Politická situace po Kennedyho smrti a především po vyslání dalších vojáků L. Johnsonem v roce 1965 do Vietnamu¹¹⁴ vyvolaly nejprve zklamání mladé generace z popření slibů nově zvoleného prezidenta a později i protesty po celé zemi. Vietnamská válka nemohla být americkou mládeží přijata, pochopena, natož vlastenecky podporována (koneckonců měli to být oni, kdo měl narukovat do armády). Nepředcházela jí žádný Pearl Harbor a ani nebezpečí komunismu, kterým se americká propaganda oháněla, nemohlo přesvědčit veřejnost o smysluplnosti této války, která ve svém konečném zúčtování přinesla více než 56 000 padlých amerických vojáků a 2 miliony zabitých Vietnamců. Na rozdíl od konce 2. světové války chyběl po tomto krveprolití pocit vítězství. Starší a konzervativní generace počínání establishmentu především v počátcích vlastenecky podporovala. Koneckonců válka proti komunismu bylo něco, v čem tato generace vyrůstala, ale s tím, jak se válečný konflikt prodlužoval a přibývalo obětí, klesal také počet přívrženců této války. Podle některých historiků Vietnam rozdělil USA více než občanská válka.

¹¹⁴ Johnson navrhoval zvýšit počet vojáků sloužících ve Vietnamu ze 7 500 na 125 000. KURLANSKY, R.: *Historie USA*.

Hudba, a to jak rocková, tak folková samozřejmě nemohla nereflektovat nové politické a společenské události. Našla své fanoušky především mezi mladými, kteří se v těchto bezvýhodných časech přimkli k novému hnutí a hudbě. Jak vzpomíná Patti Smith, nástrojem jejich protestů se stala opět elektrická kytara.¹¹⁵ Protestní hnutí proti válce ale nevzniklo hned, vytvářelo se postupně a bylo pevně spjato s hnutím hippies. Dlouhé vlasy, modré džíny, batikované košile, sandály, barevné korále, halucinogenní drogy, východní mystika, bydlení v komunách a především rocková hudba byly pro hippies důležitější než revoluční ideologie nebo masové projevy nesouhlasu. Hippies byli přímými následovníky generace beatníků¹¹⁶ let padesátých

115 Příběh pop music a politiky... c. d., část 2. Příští zastávka: Vietnam.

116 Beat generation (česky beatnici) bylo umělecké a literární hnutí, které vzniklo ve 2. polovině padesátých let v USA. Název celého hnutí je spojen se jménem Johna Clellona Holmese, který roku 1952 vydal román s beatnickou tematikou *Go (Jde se, Běž, Jed)*. Ten měl totiž ještě v rukopisné verzi název *The Beat Generation*. Název údajně vymyslel Jack Kerouac. Beatnici se vyznačovali nonkonformním způsobem života, stavěli se do konfrontace s tradičními hodnotami a s tradiční literaturou. Pokoušeli se najít vlastní styl, jenž byl založen především na popisu vlastních životních zkušeností – toulání se po USA, happeningy, experimenty s drogami, sexem atp. V poezii se autoři soustředili na nalezení vztahu mezi autorem a čtenářem, proto začali svoje verše veřejně recitovat, nejprve v různých barech, galeriích a kavárnách, poté i na velkých mítincích. Poezie byla často doprovázena jazzovou hudbou. Beatnici byli nezdárcem ovlivněni orientálními náboženskými a filozofickými představami, které si většinou vykládali velmi volně, někdy i upravovali k obrazu svému. Nejoblíbenějším se paradoxně stal zen-buddhismus. Dalším výrazným prvkem, který ovlivnil a inspiroval tyto autory, především básníky, byl jazz. Jazzovou hudbou byla často doprovázena i jejich veřejná vystoupení. Hlavní představitelé této skupiny se osobně znali již od čtyřicátých let, kdy společně studovali; počátkem padesátých let se přesunuli do kalifornského města San Francisco, kde se usadili v bohémské čtvrti North Beach, která se tak stala centrem hnutí. Mezi nejznámější představitelé patřili prozaici Jack Kerouac, Chandler Brossard, William Seward Burroughs ad., básníci Charles Bukowski, Kenneth Rexroth, Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso, LeRoi Jones, Michael McClure, John Ashbery, Robert Creeley, Alan Dugan, Robert Duncan, Irving Feldman ad.

a romantických utopistů čtyřicátých let 19. století. Tito představitelé opoziční kultury pocházeli, stejně jako nová levice, především z bohaté vzdělané bílé mládeže, která byla zhnusena válkou ve Vietnamu, rasismem, požadavky svých rodičů i politiků, splašenou technologií a omezenou mentalitou společnosti, která zaměřovala zbožnost a zboží. Po zklamání z organizovaného politického protestu se tito lidé s nadšením přikláněli k vábnému krédu, které hlásal Timothy Leary: „Zapoj se, vylad' se, uleť.“¹¹⁷ Po jistou dobu bylo módou žít v městských enklávách. Centry hippies se stalo San Francisco a tamní čtvrt Haight-Ashbury a v New Yorku East Village. Později se tito mladí stěhovali na venkov, aby si vyzkoušeli život v komunách se vším, co k tomu patří. Jejich ovlivnění beat generation vyplývá i z rozdělení hlavních center nového hnutí. Zatímco v newyorské East Village se kontrakultura soustředila kolem Abbie Hoffmana, Allena Ginsberga a Eda Sanderse, mladí ze západního pobřeží naslouchali v San Franciscu Lawrenci Ferlinghettimu.

Nástup Beatles, britská hudební invaze a americká odezva na ní rozhýbaly i obchod s hudbou a pozměnily některá dosavadní pravidla hry. V roce 1967 se výnos z prodeje hudebních nahrávek dostal na historicky rekordní částku jedné miliardy dolarů. Díky vysokoškolským studentům se rovněž změnila struktura a poměr singlů a alb. Počet alb se za posledních deset let zdvojnásobil a v roce 1967 se poprvé prodalo více alb než singlů. Tento trend pokračoval i v roce 1968.¹¹⁸ Byla to doba velmi hlasité hudby a v souvislosti s užíváním drog i mnoha hudebních experimentů. (Např. vědci z univerzity v Tennessee zkoumali intenzitu zvuku a došli k závěru, že dochází k poškozování buněk v hlemýždi, části ucha.)¹¹⁹

117 TINDALL, G. B. – SHI, D. E.: *Dějiny Států/USA*. Praha 1994, s. 714.

118 KURLANSKY, M.: *1968. Rok, který otřásl světem...* c. d., s. 208.

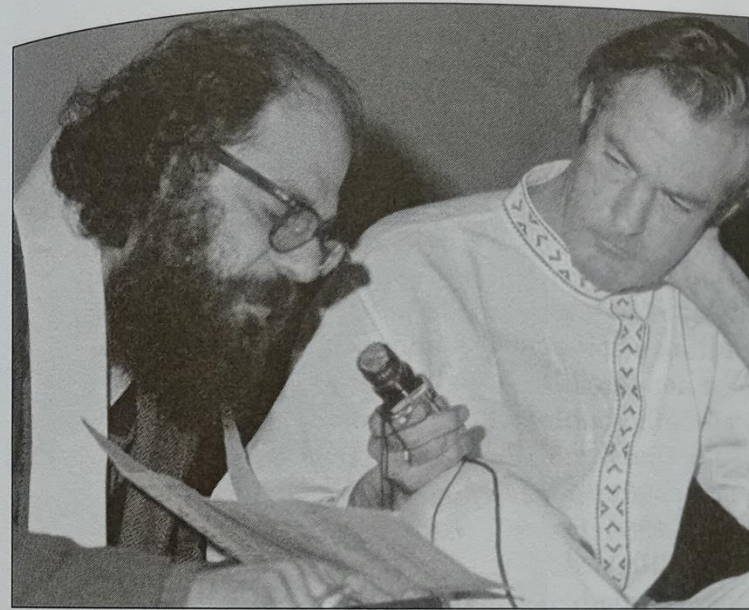
119 Tamtéž, s. 209.

Nová doba přinesla i novou estetiku, obaly nových desek byly stále propracovanější a se svými nezvyklými aranžmá se stávaly přímo uměleckými artefakty. Nezvyklé fotografie a pulzující grafika pak zapadaly do všeobecného pocitu marihuanového opojení, pocitu „být na tripu“ a umožňovaly nekonečné možnosti zkoumání. Ať již šlo o film *The Graduate (Absolvent)*, který podle mnohých nabízel skryté obsahy, nebo písně od Beatles, které se rozebíraly, jako by šlo o Tennysonovy básně. Marihuana a LSD se ale staly, tak jako hudba a umění, synonymem šedesátých let. Allen Ginsberg v roce 1967 nabádal každého, komu je více než 14 let, aby minimálně jednou vyzkoušel LSD.¹²⁰ O rok později vyšel *The Electric Kool-Aid Acid Test* Toma Wolfa, v němž autor tuto drogu vychvaloval a popularizoval. LSD hluboce ovlivnila mnoho hudebních skupin a populární hudbu vůbec. Album Beatles z roku 1967 *Sergeant Pepper's Lonely Hearts Club Band (Klub osamělých srdcí seržanta Pepře)* odráželo hudbou, texty i obalem experimenty, které skupina s drogou prováděla. Některé z písní přímo popisovaly fantazie prožívané pod vlivem LSD. Nadešla doba psychedelické hudby a psychedelických obalů. Možná právě kvůli tomu, že se při poslouhání této hudby užívaly drogy, připisoval se *Seržantu Pepřovi* hluboký význam. Zatímco Abbie Hoffman¹²¹ přirovnával toto album k „příchodu Beethovena do supermarketu“, ultrakonzervativní a antikomunistická společnost John Birch Society prohlásila, že album předvádí dokonalé techniky vymývání mozku, což dokazuje, že se Beatles podílí na celosvětovém komunistickém spiknutí (!).¹²² BBC nepovolila kvůli slovům „rád bych tě vzrušil“ vysílání skladby

120 KURLANSKY, M.: 1968. *Rok, který otřásl světem...* c. d., s. 210.

121 Abbie Hoffman, spisovatel, zakladatel strany Yippies (s Jerrym Rubinem), radikál, člen Chicagské sedmy, odsouzený za podněcování nepokojů při Národním sjezdu demokratů v Chicagu v roce 1968. Zemřel roku 1990.

122 KURLANSKY, M.: 1968. *Rok, který otřásl světem...* c. d., s. 216.

Allen Ginsberg a Timothy Leary.
Archiv Beat museum, SF, USA.

A Day in the Life a marylandský guvernér Spiro Agnew vedl kampaň za zákaz písně *With a Little Help from My Friends*, protože zde čtveřice hudebníků zpívala o tom, jak se dostat do nálady.¹²³ Beatles nevymysleli acid rock, rockovou hudbu ovlivněnou užíváním LSD, ale díky svému postavení mu pomohli otevřít bránu. Sanfranciské skupiny hrály acid rock již několik let, ale jen některé z nich jako Jefferson Airplane či Grateful Dead uspěly v mezinárodním měřítku.

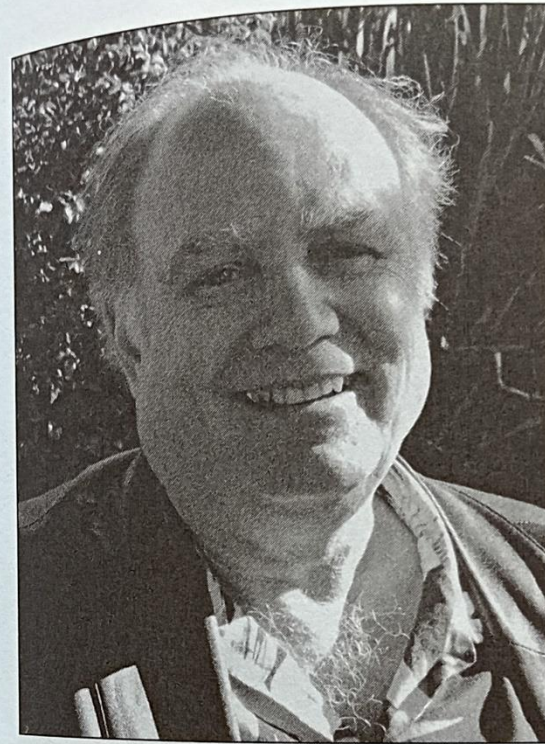
Přestože zde byla naznačena možná návaznost hnutí hippies na generaci beatníků, nebyla samozřejmě stoprocentní, na některé odlišnosti upozorňovala jak Janis Joplin, tak

123 Tamtéž, s. 217.

i Peter Albin z její doprovodné skupiny Big Brother and the Holding Company.¹²⁴ Janis Joplin prohlásila, že ona není hippies, protože hippies věří, že snaha o zlepšení světa má smysl. Konstatovala, že v tomto smyslu je spíše beatnikem: „Beatnici nevěří, že se věcilepší, a říkají: ‚K čertu s tím, zfetuj se a užij si‘.“¹²⁵ Prezident USA Ronald Reagan svého času definoval příslušníka hnutí hippies jako „člověka, který se obléká jako Tarzan, má vlasy jako Jane a smrdí jako Cheetah“¹²⁶ – možná nepřekvapivé hodnocení u jednoho z ultrakonzervativců z řad republikánů, avšak ani společnost nepokročila od padesátých let k tomu, aby se vzdala tradičního pohledu na odlišnost, jinakost.

Veřejnost měla hnutí hippies spojené s délkou vlasů. Vlasy ostatně poskytly název i brodwayskému představení z roku 1968 (*Hair*). V témže roce se po celé zemi objevil na 2000 billboardech plakát zobrazující zarostlého osmnáctiletého mladíka a nápis: „Učiň Ameriku krásnější, zkrat si vlasy!“¹²⁷ Těžko se divit podobným reakcím Američanů proti příslušníkům hippies, když i budoucí prezident USA Kennedy dostával dopisy, v nichž stálo, že – pokud to myslí s kandidaturou na nejvyšší funkci vážně – měl by se nechat ostříhat.¹²⁸

Hudba šedesátých let se netýkala jen politiky a drog, ale také sexu. Koncerty často znamenaly, stejně jako politické demonstrace, předeheru sexuálních radovánek. Janis Joplin se svým drsným hlasem pronesla na jednom z koncertů tato neméně drsná slova: „Cílem mé hudby není, abyste se bouřili, ale abyste si zašukali.“¹²⁹ I populární slogan „Make

Peter Albin. Archiv M. Vaněk.

Love Not War“ (Milujte se, neválejte) ukazoval na spojitost sexu a protestů proti válce.¹³⁰

Přes výše zmíněné je důležitý především onen protestní náboj kultury a hlavně rockové hudby, její „revoluční“ potenciál.

Zdálo se, že dějiny v šedesátých letech se pohybovaly neuvěřitelným tempem, ale rok 1968 byl mimořádný i v kontextu daného desetiletí. Dne 4. dubna 1968, pouhé čtyři dny poté, co se L. Johnson rozhodl, že nebude kandidovat na prezidenta USA, byl na balkoně memphiského

124 KURLANSKY, M.: 1968. *Rok, který otřásl světem...* c. d., s. 217–219. Srov. též ÚSD, COH, sbírka *Rozhovory*. Rozhovor s Peterem Albinem... c. d.

125 KURLANSKY, M.: 1968. *Rok, který otřásl světem...* c. d., s. 211.

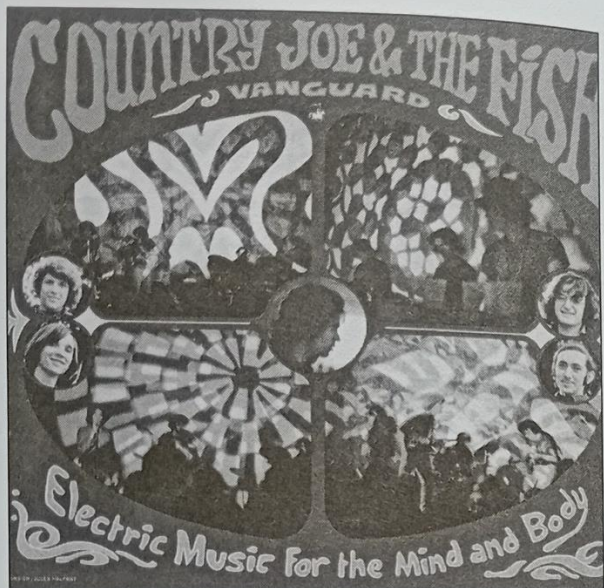
126 Tamtéž, s. 211–212.

127 Tamtéž, s. 212.

128 Tamtéž.

129 Tamtéž, s. 217.

130 Tamtéž.

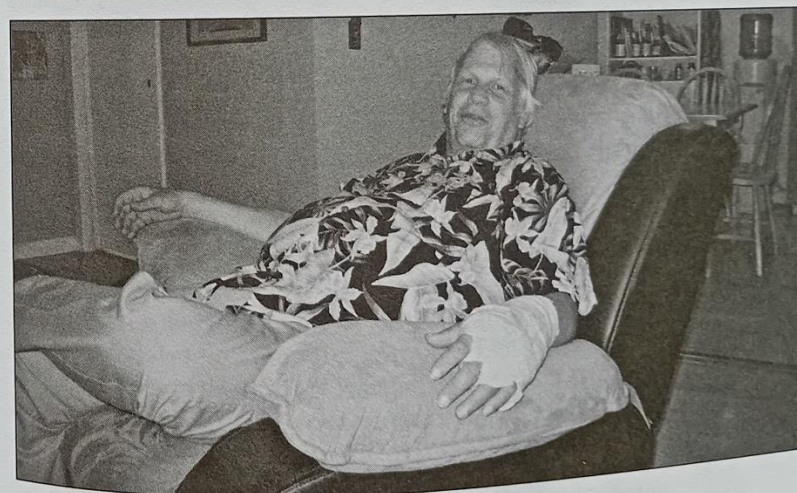
Country Joe & the Fish. Archiv B. Melton.

motelu v Tennessee zastřelen Martin Luther King.¹³¹ Kingova smrt vyvolala vlnu smutku jak v černých, tak bílých kruzích a stala se podnětem dalších nepokojů v šedesáti amerických městech, z nichž nejvýznamnější byly události v Chicagu. Série atentátů pokračovala, nepřežili ani senátor Robert Kennedy ani Malcolm X.¹³² Válka ve Vietnamu nabrala na intenzitě, v Paříži a dalších západoevropských městech vypukly studentské bouře, Československo bylo napadeno vlastními „sprátcenými“ státy vedenými Sovětským svazem.

131 TINDALL, G. B. – SHI, D. E.: *Dějiny států... c. d.*, s. 708–709.

132 Malcolm X byl černošský kontroverzní vůdce a mluvčí náboženské organizace Nation of Islam (Národa islámského). V šedesátých letech 20. století veřejně vyjádřil nespokojenost Afroameričanů s jejich postavením ve společnosti, spíše však mimo společnost. Jedna ze zásadních tezí, kterou razil, byla, že černošští obyvatelé USA nejsou Američané.

Na řadu násilných událostí roku 1968 reagovala i rocková hudba, některé z nich dokonce vyvolala. Protiválečný koncert v Chicagu byl plánován jako hudební demonstrace proti válce. „Zúčastnilo se jej ale jen asi 5 000 lidí, polovina z toho byli vládní agenti,“ vzpomíná Wayne Kramer ze skupiny MC 5 a pokračuje, „měly tam být všechny kapely, které šly proti proudu: Jefferson Airplane, Country Joe and The Fish, Big Brother and the Holding Company a další. Všichni říkali, že tam pojedou hrát, nakonec byli MC 5 jediní, kdo se ukázal. Koncert jsme odehráli v Lincolnově parku, bez pódiá, přímo na zemi. Agenti rozdmýchávali neustálé potyčky. Chicagská policie projížděla pořád davem na motorkách a vrážela do lidí. Byla tam spousta špatných vibrací. Měl to být rockový koncert, ale nikdo se neusmíval, vládlo tam napětí. V okamžiku, kdy jsme přestali hrát, policie zaútočila. Velmi tvrdě. Řezání obušky, spousta krve.“¹³³

Melton Fish. Archiv M. Vaněk.

133 Příběh pop music a politiky... c. d., část 3., *Boj za lepší svět.*

Graham Nash ze skupiny Crosby, Stills, Nash and Young nahrává ihned po incidentu píseň *Chicago*. Jan Wenner z časopisu *Rolling Stone* přichází s názorem, že rocková hudba je adekvátní formou protestu; podle Roberta Ansona z listu *Time* jde dokonce o dlouhou rockovou symfonii protestu, proklamaci nových hodnot, hymnu revoluce.

Situace za vietnamské války provokovala k radikalismu především studenty. Obraz společnosti, který jim byl prezentován na univerzitách, se tvrdě střetával s brutální realitou ve Vietnamu, není proto divu, že u studentů propukaly revoluční nálady, radikalismus a radikální kritika kapitalismu. Nejpregnantněji to bylo vyjádřeno v manifestu, v němž skupina studentů ze San Francisco vítala skupinu Rolling Stones při jejich páté šňůře po USA v roce 1966 slovy: „Zdravíme a vítáme Rolling Stones, naše druhy v zoufalé bitvě proti maniakům, kteří jsou u moci. Revoluční mládež světa slyší naši hudbu a inspiroje se jí. Bojujeme gerilovou válku proti imperialistické invazi v Asii a Jižní Americe, bouříme se všude, rovněž na rockových koncertech. Nazývají nás odpadem a delikventy s vymaštěnými hlavami, ve Vietnamu na nás házejí bomby, v Americe se pokoušejí, abychom válčili proti svým vlastním kamarádům, ale tihle parchanti slyší, jak vás Stones hrajeme a posloucháme na svých tranzistoráčkách. Pomocí vaší hudby půjdeme osvobodit své druhy ze žalářů, strhneme státní školy a vojenské základny... Rolling Stones – kalifornská mládež slyší vaše poselství! Ať žije revoluce!“¹³⁴ Těžko říci, zda měla americká administrativa strach z Micka Jaggera a Stones, kteří byli spíše vnímáni jako nevychovaní frackové s příliš mnoha penězi. Sám Mick Jagger to vysvětlil jasně: „Já vůbec proti ničemu nerevoltuji, jen nechci patřit k tomuto systému, to ale nemá nic společného s rebelií.“¹³⁵

134 Tamtéž.

135 Tamtéž.

Plakát Big Brother and Holding Co. Archiv M. Cainová.

Rock se nemohl prezentovat jako jednotící element komunity teenagerů, bez ohledu na všechny sociální rozdíly. Bylo by to stejně iluzorní, jako hledat v něm pouze výraz politických aspirací, s nimiž byl spojován. Avšak přesto tento prvek komunity začal hrát důležitou roli ve vědomí hudebníků. Společná zkušenost a politický záměr obsahovaly určitý konceptuální klíč, který měl postavit umělecké ambice hudebníků do kontextu, který nevyklučoval komerční úspěch. Ten už dlouho neznamenal konformitu vůči hudebnímu trhu, ale spíše uměleckou realizaci toho, co rockovou komunitu spojovalo dohromady. „Nový typ“ rockové hudby, který sledoval osobní ideje, aniž by dělal komerční kompromisy, a který byl tudíž autentický, vystupoval nyní jako zrcadlo společného prožitku všech teenagerů, a dokonce byl schopen zaznamenat i komerční úspěch. Nemuselo tedy platit,

že excentrický individualismus „rockového umělce“, který se ospravedlňoval tím, že vyjadřuje obecnou zkušenost teenagerů, je velice vzdálen od jejich sociální reality, o které se vyjadřoval, že ji chce údajně změnit. Platí, že úspěšnost hudebníka se měří jen jeho majetkem a bohatstvím? Paul McCartney to při jednom interview vyjádřil s odzbrojující upřímností: „Proč nemůžeme být komunisty? My jsme v tomhle světě špičkoví kapitalisté.“¹³⁶

Jeho souputník ze skupiny Beatles John Lennon to však viděl mnohem složitěji. V odpovědi pro levicový list britského studentského hnutí Black Dwarf, který tvrdil, že nemorální a nehumánní systém musí být bezohledně zničen, napsal: „Nestarám se o to, co si vy, levice, střed, pravice nebo jakýkoli zatracený chlapecký klub myslí. Nejsem jen proti establishmentu, ale i proti vám. Povím vám, co je se světem špatně – lidé. Chcete je snad zničit? Dokud vy nezměníte své mozky, změna nemá šanci! Povězte mi o jediné úspěšné revoluci. Kdo podělal komunismus, křesťanství, kapitalismus, buddhismus atd.? Choré mozky, nic jiného.“¹³⁷

Lennonovo angažmá v mírovém hnutí konce šedesátých let a počátku sedmdesátých let bylo nepřehlédnutelné, a to jak pro fanoušky, tak pro FBI i samotného amerického prezidenta Nixona. John Lennon věřil, že revolta je nezbytná, ale musí proběhnout mírovou cestou, tedy v duchu hesla „Make Love Not War“. Svoji aktivitu projevil koncerty a především písní *Revolution*, kterou reagoval na tvrdý zásah proti demonstrujícím v Chicagu. Protiválečnou symbolikou oplývala i jeho Bed-in konference, kdy před novináři ležel spolu s Yoko Ono v manželské posteli pod plakáty *Hair Peace!* *Bed Peace!* Svoje počínání pak přítomným novinářům vysvětloval, že v posteli se nedá válčit a nabádal všechny, aby symbolicky strávili jako protest týden v posteli a nestříhali si vlasy. V jedné z Bed-in tiskovek z roku 1969 vzkázal

136 Tamtéž, s. 111.

137 Tamtéž, s. 108–109.

prezidentu Nixonovi, aby vyhlásil mír, který je ekonomický a který mu přinese oblibu.¹³⁸ V tomto období se již po celých USA zpívala Lennonova píseň *Give Peace a Chance* (*Dejte šanci míru*):

„Každý mluví o pytlismu, o prcismu, o hulismu, fanglismu,
o tvýismu, o jehoismu,
ismu, ismu, ismu...“

Chceme jenom říct, ať má šanci mír.

Každý mluví o revoluci, evoluci, masturbaci, flagentaci, regulaci, integraci, meditaci, OSN organizaci, vy jste borci...

Chceme jenom říct, DEJTE ŠANCI MÍRU!“

Podle historika Gore Vidala přišla píseň v pravý čas. Lidé byli vystrašení. Báli se, že budou muset narukovat do války, se kterou nechtěli mít nic společného „*Občas se sice bojovat musí,*“ upozorňuje Vidal, „*ale za každou cenu asi ne. Proč na to nejít jinak? Zpívat o lidské pospolitosti, o lásce, o míru? A náhle se vše změní, slyšíte naléhavý hlas lidí, jejichž oči vidí přicházet sluhu Páně a chtějí to slyšet pořád dokola, bojovou hymnu republiky, která jim přináší sílu.*“¹³⁹ Omyl vietnamské války se na sklonku šedesátých let jevil většině společnosti jako naprosto zřejmý a neoddiskutovatelný, i když se americká propaganda stále snažila přesvědčit národ o opaku. Jak uvedl žurnalista listu *Time*, Walter Cronhite: „*Vietnam byl strašlivý omyl. Měli jsme zachránit demokracii v zemi, kde neexistovala. Jižní Vietnam byla monarchie, k tomu hrubá. Bojovali jsme za ztracenou věc, ještě než jsme do té země vkročili. Přineslo to 50 tisíc mrtvých, z toho 40 % vojáků přišlo o život po proslovu prezidenta Nixona, kdy před volbami roku 1968 slíbil mladým Američanům, že má plán, jak ukončit válku ve*

138 USA versus John Lennon: Jakou moc měl rock'n'roll. Dokumentární film USA, 2007.

139 Tamtéž.

Vietnamu. Místo toho v roce 1970 vpadl do Kambodže.¹⁴⁰ Válkou v Indočíně ztratil Nixon u mladých zbytek respektu a popularity, pokud ji vůbec kdy měl. Následovala série demonstrací, kde se kromě zpěvu rockové „hymny“ *Give Peace a Chance* (podobně jako tomu bylo v boji za občanská práva, kdy se píseň *We shall Overcome*, která se stala rovněž hymnou za desegregaci a občanská práva) vylepovaly také plakáty, které vytvořila Yoko Ono a na kterých stálo „War is over, if you want it“. K největšímu střetu demonstrantů s policií došlo 4. května 1970 na Kentské státní univerzitě v Ohiu, při níž byli zabiti 4 studenti.

„Ohio 1970 bylo důležitým a rozhodujícím momentem,“ říká hudební publicista Dave Marsh. „Studentská odezva na invazi do Kambodže, vraždění dětí, a pak 4 mrtví na Kent State University v Ohiu, brutalita policie proti demonstrujícím v Orangeburgu v Jižní Karolíně, to už bylo moc. Crosby, Stills, Nash and Young v reakci na mrtvé nahrávají téměř okamžitě píseň *Ohio*, ve které tvrdě zaútočili proti vládě a prezidentovi.

„Cínoví vojáci a Nixon přicházejí, konečně víme, na čem jsme, toto léto slyším bubny znít, čtyři mrtví v Ohiu.“

Mládež nikdy nepovažovala Nixona za dobrého prezidenta, ale po této události to bylo úplně jasné. Nepřítel dostal tvář!¹⁴¹ Lennon v této době vydává album *Imagine*, své zřejmě koncepčně nejsilnější dílo. Ve stejnojmenné písni se vyzpívává i ze šoku z Ohia, Vietnamu a především z násilí.

„Představ si, že není nebe, jde to, jen to zkus. Peklo nehrozí, je jen obloha.“

140 Tamtéž.
141 Tamtéž.

*Představ si, že lidé nepoznají nic než mír...
Řekni klidně, že jsem snílek, ale nejsem sám.
Přijde den a ty se přidáš, celý svět se přidá.“*

Protiválečné hnutí v USA se rozrůstalo a navíc dostalo povzbuzující injekci v podobě veteránů z Vietnamu. Publicista Martin Sheen v jednom z interview uvedl: „Vojáci říkali, tohle už dál podporovat nebudeme, byli jsme tam a viděli, co jsme způsobili. Ta bolest je příliš velká, hlavně v našem nitru.“¹⁴² Kris Kristofferson přiznal: „Jejich příběhy mě velice dojaly. Byl jsem zděšen, co se tam opravdu dělo.“¹⁴³ Vietnamští veteráni tak poskytli protiválečnému hnutí legitimitu. Jeden z nich vzpomínal, jak při armádních pochodech na ně pokřikovali „Podporujeme naše hochy ve Vietnamu!“ a oni jim odpovídali „My jsme ti hoši!“ A tím veškerá konverzace skončila.¹⁴⁴

Rocková hudba byla důležitá nejen proto, že měla alespoň částečně pomáhat burcovat mládež k tlaku na ukončení války, ale rovněž promlouvala přímo k vojákům. To potvrzovaly doslova stovky veteránů. „Jste tam v džungli nebo v táboře, čekáte, až půjdete do akce a vtom uslyšíte z rádia Jimmiho Hendrixe. To vám připomene, že existuje svobodnější svět, ne jen bláto a krev, uprostřed kterého žijete... Vzpomínám si, že jsem na kopci ve Vietnamu poslouchal z rádia Creedence Clearwater Revival, vystihli přesně moje rozpoložení a pocity. Písničky z té doby ve mně vyvolávají silné emoce.“¹⁴⁵ Ed Sanders z Fugs říká: „Hodně veteránů mi říkalo, že když se vrátili z patroly, dali si jointa a poslouchali *Kill for Peace*.“¹⁴⁶ Bratr Edwina Starra volal domů, že jeho písnička *War* na všechny vojáky silně

142 Příběh pop music a politiky... c. d., část 2., Příští zastávka: Vietnam.
143 Tamtéž.
144 Tamtéž.
145 Tamtéž.
146 Tamtéž.

Hippies. Archiv M. Cainová.

zapůsobila. Martin Sheen to shrnul: „Řekli nahlas, tohle nemůžete dělat naším jménem, dali nám hlas, jak to dělají všechna velká hnutí. Dali hlas němým a umožnili těm na okraji se zúčastnit a říkat pravdu dávným způsobem, prostřednictvím umění.“¹⁴⁷

Duch kulturní opozice se zhmotnil v hudební festival ve Woodstocku. Především při vystoupení Jimmiho Hendrixe a jeho sólové improvizaci na téma americké hymny *Star Spangled Banner*. „Bylo to jako zjevení,“ vzpomínají mnozí, „velký černoch s bílou kytarou před skupinou bělošských dětí, v pondělním ránu na poli, ve státě New York, kouskovaním hymny vytvářel hudební portrét toho, jak Amerika sebe samu trhá na cucky. Hraním národní hymny jako sérií výbuchů, sirén, výkřiků bolesti podal výmluvnou výpověď o tom, co USA dělají ve Vietnamu Vietnamcům i sobě.“¹⁴⁸

147 Tamtéž.

148 Tamtéž.

Hippies, dobová tabule.
Archiv M. Cainová.

Kapitola III.
Kolébka rocku

Pamětníci slavného *Woodstocku* připomínají hmatatelný a očividný posun ve srovnání s podobným festivalem, který proběhl v roce 1967 v kalifornském Monterey. Kytarista Barry Fish Melton ze skupiny Country Joe and the Fish vystupující na obou festivalech je popisuje slovy: „Monterey byl festival plný naděje a idealismu, hnutí hippies bylo ve svém zenitu, kdy se všichni usmívali, zdobili květinami, zdálo se, že změníme svět. Bylo to vidět i v dokumentu z festivalu, kde byl záběr na nějaká děvka, která na tomto festivalu věšela kytky kolem krku policejního šéfa, který se také usmíval. To je Kalifornie v roce 1967 a všechno vypadá dobře. A potom stříh – Woodstock 1969. Svým způsobem to trochu vypadá jako válečná zóna, jako frontová linie, lidské bytosti proti elementům, je to zápas a poldové z toho taky nemají potěšení, rozhodně se neusmívají. Odpor vůči establishmentu je hmatatelný.“¹⁴⁹

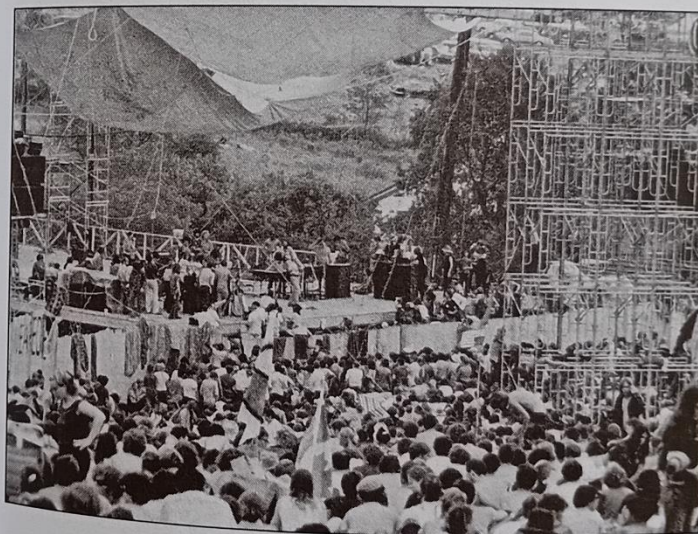
149 ÚSD COH, sbírka *Rozhovory*. Rozhovor s Barrym Meltonem vedl Miroslav Vaněk, 2009.

Hippies autobus.
Archiv M. Cainová.

Trochu jiným pohledem nazírá na festival ve Woodstocku Timothy Leary (ačkoli se ho osobně nezúčastnil): „Vyvrcholením tohoto posledního léta dekády se stal festival ve Woodstocku. Byla to přesvědčivá demonstrace spojené síly ‚generace babyboomu‘. Půl milionu lidí se sešlo o jednom víkendů na jednom místě, aby společně vytvořili třetí největší město státu New York. Instantní metropole! Na sto tisíc tripů s LSD, dva porody a tři úmrtí, z nichž ani jedno nebylo zapříčiněno drogami. Záměrně jsme se festivalu nezúčastnili. Newyorská městská policie hrozila, že celou akci zakáže, pokud nebudou eliminováni někteří z účastníků. Hudebníci i jejich agenti manévrovali, lidé bojující o kontrolu jeviště neměli ani tušení, že skutečnou hvězdou

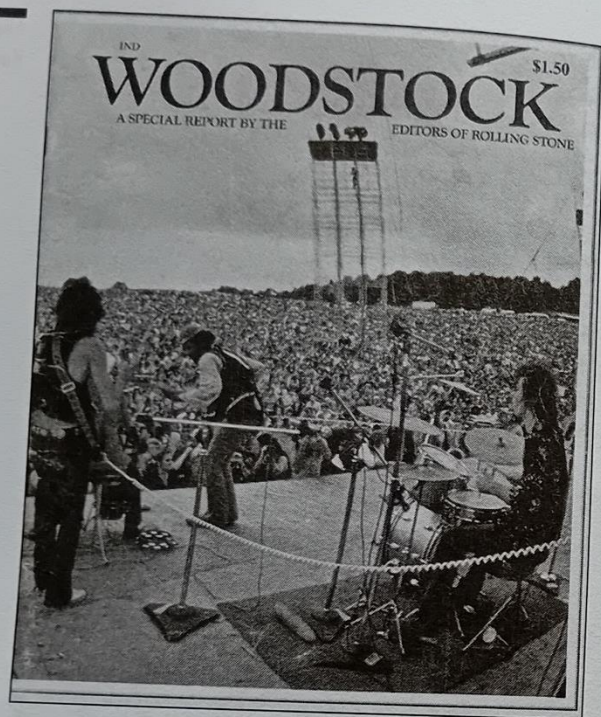
festivalu se stane dav samotný. Již prostá čísla vzbuzovala úctu. Nová generace předvedla svoji sílu velice přesvědčivým způsobem. Ale ještě větší dojem vzbudila jemnost a mírumilovnost téhle „Flower Power“. „Mír a láska“, tak znělo motto této události, která se stala symbolem celé jedné éry. Billy Graham¹⁵⁰ viděl, co se děje a byl vzteky bez sebe. Ve filmu Woodstock je zachycen v onom historickém momentu, kdy si rve vlasy a ječí se zběsilostí v očích na tu armádu dětí, která právě provádí invazi pozemku areálu. „Vždyť ti hajzlíci si ani nekoupili lístky! Jsou jako ti jihoameričtí mravenci, řval do kamer. ‚Jediný způsob, jak je zastavit, je vykopat okolo příkopy a pak to tam celé zapálit.‘“¹⁵¹

Woodstock, 1969. Archiv M. Cainová.

¹⁵⁰ William Franklin Graham Jr., lépe známý jako Billy Graham, evangelik a duchovní poradce mnoha amerických prezidentů, přestoupil od demokratů k republikánům, pojilo jej osobní přátelství s Richardem Nixonem.

¹⁵¹ LEARY, T.: *Záblesky paměti*. Olomouc 1996, s. 382.

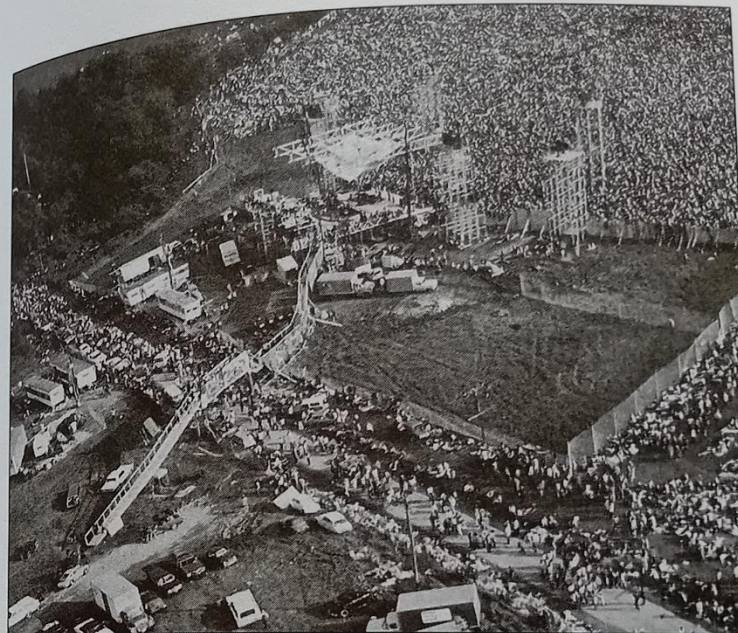

Woodstock Special Report, RS. Archiv Popmuseum.

V tomto ovzduší je však slyšet i válečné bubny. J. Edgar Hoover, ředitel FBI, využívá tuto organizaci jako nástroj politické policie. (Noam Chomsky¹⁵² upozorňuje, že i v USA mohl být kdokoli neoficiálně prošetřovaný.) Docházelo k masivnímu

¹⁵² Americký lingvista židovského původu, tvůrce tzv. Chomského hierarchické klasifikace formálních jazyků, emeritní profesor lingvistiky na Massachusetts Institute of Technology (MIT) a také levicově orientovaný aktivista známý svým kritickým vztahem ke globalizaci a jejím dopadům, k válečným konfliktům, k zahraniční politice USA, Izraele a dalších vlád. Od své kritiky války ve Vietnamu v šedesátých letech minulého století se stal díky mediální politice ještě známějším, především mezinárodně. Obecně je považován za klíčovou intelektuální osobnost levého křídla politiky Spojených států.

Kapitola III. Kolébka rocku

Woodstock – letecký snímek. Archiv M. Cainová.

užívání odposlechů, falešnému obviňování a zneužívání právního systému. Vláda využívala FBI k zastavení disentu. V tomto ovzduší byl rovněž zavražděn vůdce Černých panterů,¹⁵³

¹⁵³ Černí panteréři – Black Panther Party for Self-Defense (Strana černých panterů pro sebeobranu). Pod tímto názvem, jenž byl později zkrácen na Black Panther Party, ji v říjnu 1966 založili dva nespokojení černošští mladíci Huey P. Newton a Bobby Seale z Oaklandu ve státě Kalifornie. Situace v Oaklandu byla kritická, přestože se příliš nelišila od většiny ostatních měst Spojených států. Rasistické vraždy, na kterých se podílela zejména policie, byly na denním pořádku. Většina místních černochů měla strach a nedělala nic jiného, než jen čekala a upírala své naděje k lidem, jako byli Martin Luther King a jeho kolegové. Spolužáci Huey P. Newton a Bobby Seale však nechtěli jen nečinně přihlížet. Svou organizaci postavili na filozofii Černé moci a odhodlání Malcolma X. V Kalifornii měl podle zákona každý právo nosit u sebe zbraň. Právě na tom postavila

Fred Hampton.¹⁵⁴ „Hooverovi se líbilo, když agenti ‚neutralizovali‘ nějakou organizaci. Nešlo o to, jestli to bylo legální, etické, morální, jen když to bylo účinné.“¹⁵⁵ Sám Hoover v jednom ze svých proslavů, při zjevné narážce na válku ve Vietnamu, řekl: „V Americe není místo pro bojácné, kteří naléhají na usmíření za jakoukoli cenu. Ani pro ty, kteří skandují ‚Lepší rudý, nežli mrtvý‘. Potřebujeme muže a ženy víry, muže a ženy s přesvědčením, muže a ženy se silou seslanou Bohem a s odhodláním podpořit demokracii.“¹⁵⁶

V září 1971 se v New Yorku potkává John Lennon s politickým a filozofickým undergroundem (Rubin, Hoffman). Tím na sebe definitivně strhává zájem FBI a jejího šéfa Hoovera. Všichni vědí, že John Lennon není jen zpěvákem a buřičem z kalkulu, materiálního nebo osobního profitu, ale že jde o člověka, který přináší argumenty a je intelektuálně silný a navíc mezi mládeží ohromně populární. V americké administrativě vyvolával obavy z možného ovlivnění mládeže před volbami nového americké-

Strana černých panterů svůj program. Hlavním cílem bylo chránit sebe a ostatní černochoy před policejním terorem. K tomu jim však nepomáhal jen strach, který ozbrojená skupina černochoů u policie vyvolávala, ale také chladná sebekázeň a znalost zákonů. Několikačlenné hlídky denně procházely ulicemi Oaklandu a kontrolovaly chování policie. Strana černých panterů byla sice postavena na černošském nacionalismu, nicméně v žádném případě to nebyla ani separatistická, ani rasistická organizace. Členem strany se sice žádný běloch stát nemohl, ale spolupráce s různými bělošskými organizacemi existovala. Kromě inspirace Malcolmem X je zároveň ovlivnily život a práce karibského myslitele Frantze Fanona a kubánského revolucionáře Che Guevary. Nelze se tedy divit, že i program Strany černých panterů byl postaven na třídním boji. Spíše než heslo „Black Power!“ (Černá síla) používali slogan „All Power to the People!“ (Všechnu moc lidem). Požadavky strany byly shrnuty v tzv. Desetibodovém programu, v němž požadovali mimo jiné svobodu, zastavení policejní brutality, zlepšení zdravotní péče, vzdělání a kritické nezaměstnanosti, z níž vinili vládu Spojených států.

154 USA versus John Lennon: Jakou moc měl rock'n'roll... c. d.

155 Tamtéž.

156 Tamtéž.

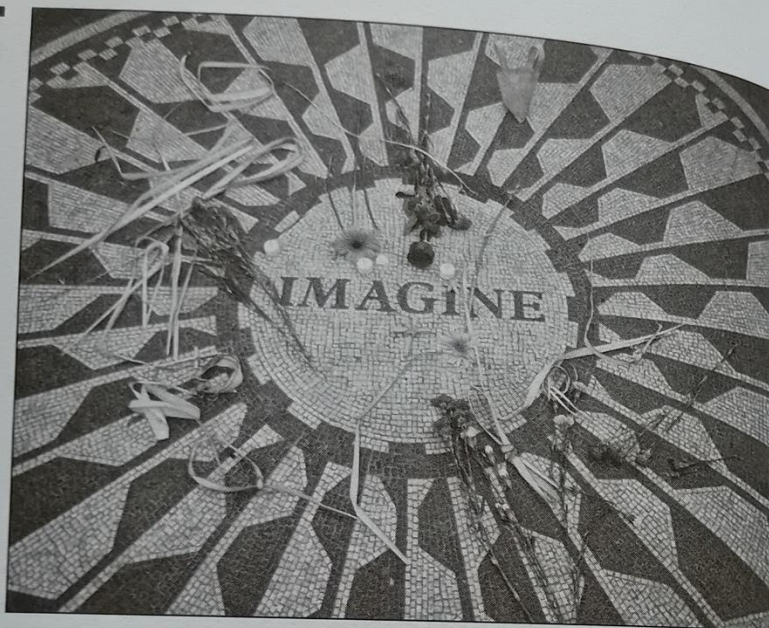
ho prezidenta. Kolem Johna Lennona se začala utahovat zprvu neviditelná smyčka, která měla ukončit jeho působení v USA. Pomyslný kalich přetekl, když 10. prosince 1971 Lennon vystoupil na koncertě v Ann Arbor, ve státě Michigan na podporu Johna Sinclaira, jenž si odpykával desetiletý trest odnětí svobody za to, že nabídl dva jointy utajeným příslušníkům protidrogového oddělení. Na památném koncertu zahrál jednu ze svých nejpřímochařejších skladeb – John Sinclair. „Dostal deset za dva, co jiného od soudců čekat? Musíme ho osvobodit!“ opakoval z pódia donekonečna v přímém přenosu do celého státu, a nestáčil se divit, co jeho výzva brzy vyvolala. Veřejné mínění se během tří dnů otočilo o 180 stupňů a John Sinclair byl 13. prosince 1971 propuštěn.

To ovšem jen urychlilo události nadcházející. Storm Thurmond, republikánský senátor a vedoucí výboru pro vnitřní bezpečnost, přišel s návrhem, jak vše kolem Lennona zařídit. Jeho zpráva Hooverovi končí slovy: „Strategickým protiopatřením by bylo ukončit platnost víza pro Johna Lennona.“¹⁵⁷

Dopis o vyhoštění následoval téměř okamžitě. Byl stručný, stálo v něm: „Vážený pane a paní Lennonovi, platnost vašich turistických víz vypršela 29. 2. 1972. Opusťte USA do 15. 3. 1972. Pokud tak neučiníte, bude zahájeno řízení o vašem vyhoštění.“¹⁵⁸ Imigrační a naturalizační služba USA ruku v ruce s FBI chystaly monstrproces, v němž chtěly ukázat Lennona jako nežádoucího cizince, především kvůli jeho životnímu stylu (zde měla přijít na přetřes kauza s marihuanou, která byla u Lennona nalezena na londýnském letišti v roce 1970), kvůli jeho přátelům (stojícím v opozici k Nixonově administrativě) a politické angažovanosti. Sám Lennon na tiskovce prohlásil, že se bude proti vyhoštění bránit, věděl, že jde o zneužití práva.

157 Tamtéž.

158 Tamtéž.

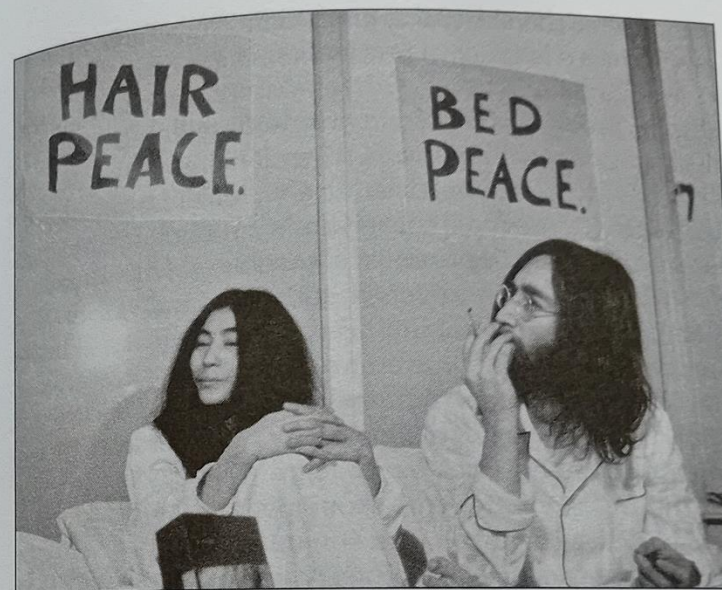

Imagine J. Lennon. Archiv M. Vaněk.

V kauze bylo podle něho podstatné to, že byl „peacnikem“, a to překáželo.¹⁵⁹ V jedné z dalších „obránných tiskovek“ vyhlásil spolu s Yoko Ono stát Nutopie, „zemi bez hranic, zákonů a pasů, pouze se zákonem, že všichni občané Nutopie jsou jejími vyslanci. Jakožto dva velvyslanci Nutopie,“ říká J. Lennon, „žádáme i diplomatickou imunitu a uznání naší země a lidu Spojenými národy.“¹⁶⁰ Z této doby pochází rovněž spolupráce Johna Lennona s Bobem Gruenem, renomovaným newyorským fotografem a nápad v tomto, pro Lennona obtížném období, nafotit sérii fotografií před Sochou svobody. John Lennon v tomto snímku cítil velký symbolický odkaz, právě v době jeho zápasu s Nixonovou administrativou.

159 Tamtéž.

160 Tamtéž.

Bed In – John Lennon a Yoko Ono. Archiv P. Albin.

Boj vyhrává Lennon až po čtyřech letech, kdy mu je, po ukončení války ve Vietnamu, po abdikaci prezidenta Nixona, po aféře Watergate a v den narození syna Seana sděleno, že spolu s manželkou Yoko Ono získávají právo na trvalý pobyt v USA (tzv. zelenou kartu). Po získání občanství a narození syna se John Lennon stahuje do ústraní ke své rodině, jako by věděl, že času na společný rodinný život už nemá nazbyt (John Lennon byl zavražděn 8. prosince 1980). Tím do jisté míry končí Lennonovo radikální období. Jeho přítel Stew Albert vzpomínal na tato Lennonova slova: „Jedinou věcí, kterou jsem kdy chtěl dělat, bylo hrát v rock'n'rollové kapele... Nemůžu jim dovolit, aby mi to vzali.“¹⁶¹ Je zřejmé, že v první polovině sedmdesátých let bylo ohroženo

161 USA versus John Lennon: Jakou moc měl rock'n'roll... c. d.

samo jádro jeho existence, především tím, čím byl nucen procházet a s jak silným protivníkem zápolil.

Jestliže John Lennon vydržel aktivně vzdorovat státní administrativě až do poloviny sedmdesátých let, radikálnost květinových dětí uvažá již na jejich počátku. Způsobila ji deziluze, že i nejčistší ideály „Make Love Not War“ lze skvěle tržně využít, že výhodným obchodním artiklem je autenticita, upřímnost a koneckonců i „provokace měšťáka“ se dá dobře zpeněžit, stejně jako indické, thajské, indiánské a jiné módní doplňky. Když navíc ani „Flower Children“ nedokázaly zabránit svou ideologií lásky dalším, byť lokálním válkám, ani ekologickým katastrofám, vykřikly dorůstající děti 2. poloviny sedmdesátých let spíše svoji bezradnost než beznadějí nihilistickým sloganem „No Future“, podpořeným i ekonomickou depresí, která po celém světě následovala léta konjunktury.

Je ale možné, že ideu vzpoury zachránila její faktická neúspěšnost. Kdyby revolta mladých vyhrála, nastal by opravdu ten ráj na zemi, v harmonii ras, pohlaví, společenských tříd, v harmonii se zatím drsně devastovanou přírodou? Nedoplatily všechny revolty a revoluce nakonec na svá vítězství?

Nové myšlení šedesátých let, které přišlo spolu s progresivní rockovou hudbou, přineslo mnoho pozitiv. Novému trendu se musely přizpůsobit i samotní vydavatelé. Bylo realitou oné doby, že jedna z největších vydavatelství – Columbia a Atlantic – užívala v inzerátech na rockové desky hesla kritizující Nixonovu politiku. Pozornosti by neměla uniknout také změna, která se odehrála v amerických undergroundových časopisech, kde se začalo psát nejen o hudbě, ale rovněž o politice. Časopis *Rolling Stone* ve svém redakčním stanovisku přímo vyzýval čtenáře k jakýmkoli akcím za svržení Nixona a jeho viceprezidenta Agnewa.

Přestože šedesátá léta, především jejich druhá polovina, vnesly do populární hudby velké změny, stále platí, že rocko-

souvislostech a s významnou společenskou angažovaností hudebníků. Ačkoli rocková hudba šedesátých let přinesla i řadu problémů (především drogy), její nepopiratelný přínos tkví v tom, že nutila posluchače přemýšlet a ukazovala jim, co není se společností v pořádku. Tím se liší od uhlazené a upravené části pop music, která sice pobaví, nikoho nepohoršuje ani neprovokuje, ale jen uspává k tupé spokojenosti, aniž by kohokoli k čemukoli burcovala. I když rocková hudba nepřináší recepty na řešení krizí, rozhodně posiluje pocit sounáležitosti, který výstižně vyjádřil Bert Sommer v textu svého hitu *We're All Playing in the Same Band*: „Všichni hrajeme v jedné kapele – je v ní dost kytar pro mě i pro tebe.“¹⁶²

Kapitola III.
Kolébka rocku

NA SCÉNĚ PUNK A NOVÁ VLNA

„Páni, říkal jsem si. Ti kluci dělají to, co nedělá nikdo jiný. Oživilo zase třiminutovou píseň! To bylo to, na co jsme všichni čekali.“

Jerry Nolan

Drastické zvýšení cen ropy v první polovině sedmdesátých let vedlo v západním světě, USA a Velkou Británii nevyjímaje, k ekonomickému rozkolísání, stagnaci a v určitých případech i k recesi. Rostoucí nezaměstnanost postihla především mladé, nekvalifikované pracovní síly, ale nevyhnula se ani vrstvám kvalifikovaným v určité specializované profesi, ani generaci jejich rodičů, kteří pak pochoptitelně nemohli investovat do vzdělání svých dětí částky, jež představovaly středostavovský standard let šedesátých. Dorůstající generace tradičně odpověděla revoltou proti aktuální situaci, ale formy této revolty byly limitovány jak vnějšími faktory, tak postojem mládeže samotné. Hnutí

¹⁶² TŮMA, J.: Hrozí hudba Americe? Některé společenské aspekty rockového hnutí. In: *Melodie* 1971, s. 81.